

Strategi

Program

Plan

Policy

Riktlinjer

• **Regler**

Borås Stads
Regler
visselblåsarfunktionen

Borås Stads styrdokument

Aktiverande

STRATEGI – avgörande vägval för att nå målen för Borås

PROGRAM – verksamheter och metoder i riktning mot målen

PLAN – aktiviteter, tidsram och ansvar

Normerande

POLICY – Borås Stads hållning

RIKTLINJER – rekommenderade sätt att agera

REGLER – absoluta gränser och ska-krav

| Fastställt av: Kommunfullmäktige

| Datum: 2022-05-12

| För revideringen ansvarar: Kommunstyrelsen

| Dnr: 2022-00197

| Gäller för alla nämnder, förvaltningar, styrelser och bolag

| Gäller till och med: 2026

Visselblåsarfunktionen

Alla arbetstagare ska ha rätt att larma om missförhållanden på sin arbetsplats utan att hindras eller försöka hindras från att göra det. Det är viktigt för den enskilde, men det är också en viktig del i ett demokratiskt samhälle. Genom en visselblåsarfunktion får man tydliga rapporteringsvägar och det blir lättare och tryggare att slå larm om missförhållanden.

Borås Stad inrättade 2017 en visselblåsarfunktion för att medarbetare och förtroendevalda skulle kunna anmäla allvarliga missförhållanden begångna av personer i ledande ställning och känna sig trygga med att anmälningarna togs emot och hanterades på ett korrekt sätt.

I december 2021 trädde en ny lag för visselblåsning (Visselblåsarlagen 2021:890) i kraft som bland annat innebär ett starkare skydd för den som rapporterar om missförhållanden på sin arbetsplats och ett krav på att verksamhetsutövare med 50 eller fler arbetstagare ska ha interna rapporteringskanaler för rapportering och uppföljning.

Genom visselblåsarlagen införs EU:s visselblåsardirektiv¹ i svensk rätt och ersätter den lag som funnits sedan tidigare i Sverige, lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden.

Lagen inskränker inte det skydd som finns i andra delar av svensk rätt, till exempel yttrandefrihet och meddelarfrihet i grundlagarna och kravet på saklig grund enligt anställningsskyddslagen. Sådant skydd gäller parallellt med visselblåsarlagen.

När det gäller behandling av personuppgifter i ett uppföljningsärende kompletterar visselblåsarlagen de bestämmelser som finns i dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 – GDPR).

När kan visselblåsarfunktionen användas?

Den normala rutinen är att anställda ska anmäla missförhållanden i verksamheten till sin närmaste chef. Det kan dock finnas tillfällen när detta inte är möjligt, till exempel om missförhållandena rör den egna chefen eller om man inte vågar rapportera på grund av rädsla för att utsättas för repressalier. I dessa fall kan visselblåsarfunktionen användas.

I linje med visselblåsarlagen kan Borås Stads visselblåsarfunktion användas för rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang om missförhållanden

- där det finns ett allmänintresse av att missförhållanden kommer fram
- som strider mot EU-regler inom tillämpningsområdet för EU:s visselblåsardirektiv, exempelvis bestämmelser om offentlig upphandling, miljöskydd, livsmedelssäkerhet, folkhälsa och skydd av privatlivet och personuppgifter.

När ska visselblåsarfunktionen inte användas

Skyddet i visselblåsarlagen gäller inte vid rapportering av säkerhetsskyddsklassade uppgifter eller information som rör nationell säkerhet.

Kravet på allmänintresse innebär att visselblåsarfunktionen normalt inte hanterar rapportering som endast rör egna arbets- eller anställningsförhållanden.

Rapportering om arbetsmiljö och/eller arbetsrätt överlämnas normalt till Stadsledningskansliets avdelning Personal och förhandling.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 av den 23 oktober 2019 om skydd för personer som rapporterar om överträdelse av unionsrätten

Rapportering om arbetsmiljö och/eller arbetsrätt som pekar ut en förtroendevald ska, utan åtgärd från visselblåsfunktionen och efter beslut av stadsdirektör, överlämnas till det parti den förtroendevalde tillhör. Om en förtroendevald har en arbetsledande funktion för en tjänsteperson anställd av Borås Stad och rapporteringen avser arbetsmiljö och/eller arbetsrätt ska, utan åtgärd från visselblåsfunktionen och efter beslut av stadsdirektören, ärendet överlämnas till Stadsledningskansliets avdelning Personal- och förhandling för vidare åtgärd.

Vem kan rapportera?

Visselblåsfunktionen är till för att anställda och förtroendevalda i Borås Stad och dess bolag ska kunna rapportera om missförhållanden på sin arbetsplats, men även för övriga personer som enligt visselblåsarlagen kan rapportera om missförhållanden.

De grupper som är skyddade vid rapportering av missförhållanden och ska ha tillgång till visselblåsfunktionen är

- arbetstagare
- den som utför volontärarbete eller praktik
- inhyrda arbetstagare
- egenföretagare som utför uppdrag
- personer som ingår i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan.

Utöver dessa grupper är arbetssökande, den som söker volontärarbete eller praktik och före detta anställda skyddade vid rapportering av missförhållanden.

Skyddet gäller inte för personer som rapporterar i egenskap av exempelvis elever, patienter eller medborgare i allmänhet.

Skyddet gäller även efter personen har lämnat verksamheten.

Skyddet för den som rapporterar

För att omfattas av skyddet i visselblåsarlagen krävs att den information som lämnas rör missförhållanden i den verksamhet som den rapporterande personen är, har varit eller kan komma att bli verksam i, eller verksamhet som personen är eller har varit i kontakt med genom sitt arbete. Dessutom ska den rapporterande personen haft skälig anledning att tro att informationen om missförhållandena var sann.

Skyddet i visselblåsarlagen utgörs av två delar. Dels i form av ansvarsfrihet för rapporterande person och dels i form av förbud mot hindrande åtgärder och repressalier.

En rapporterande person får inte göras ansvarig för att ha lämnat information som omfattas av tystnadsplikt, under förutsättning att personen hade rimliga skäl att tro att rapporteringen var nödvändig för att avslöja missförhållandet. Denna ansvarsfrihet gäller dock inte för information som är undantagen från meddelarfrihet och offentliggörande enligt offentlighets- och sekretesslagen, till exempel information som kan sätta rikets säkerhet i fara. Ansvarsfriheten medför inte heller rätt att lämna ut handlingar.

Motsvarande bestämmelser gäller inhämtande av information, dock gäller ansvarsfrihet inte om den rapporterande personen genom inhämtandet gjort sig skyldig till brott.

En verksamhetsutövare får inte hindra eller försöka hindra rapportering, eller på grund av rapportering vidta repressalier mot en rapporterande person. Detta skydd gäller även för den som bistår den rapporterande personen, exempelvis en förtroendevald eller ett skyddsombud.

Skyddet gäller även den som har koppling till den rapporterade personen, exempelvis en anhörig eller kollega.

Med repressalier menas en åtgärd eller underlåtenhet som vidtas på grund av att en person har rapporterat och som orsakar eller kan orsaka skada eller men för personen. Detta kan omfatta många olika saker som är negativa för personen, till exempel uppsägning, utebliven befordran eller ändrade arbetsuppgifter.

Hur rapporterar man om missförhållanden?

Rapportering om missförhållanden i Borås Stads verksamheter kan göras till kommunens visselblåsarfunktion (*intern rapporteringskanal*) eller till myndigheter utsedda av regeringen att ta emot rapportering inom sina respektive ansvarsområden (*extern rapporteringskanal*). Om man väljer en intern eller extern rapporteringskanal är valfritt, men missförhållanden som rör Borås Stads verksamheter kan alltid skickas till kommunens egen visselblåsarfunktion.

Borås Stads visselblåsarfunktion finns på plats sedan tidigare. De myndigheter som ska kunna ta emot rapporteringar ska senast den 17 juli 2022 ha upprättat rapporteringskanaler och rutiner för att ta emot, följa upp och återkoppla det som rapporteras. Vilka dessa myndigheter är och deras ansvarsområden framgår av en bilaga till förordning (2021:949) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden.

För Borås Stads visselblåsarfunktion ansvarar avdelningen Centrum för kunskap och säkerhet (CKS) på Stadsledningskansliet. Här finns en särskilt avgränsad utredningsfunktion som tar emot och hanterar alla inrapporteringar.

Rapportering till visselblåsarfunktionen kan göras genom

- webb-formulär på Borås Stads intranät och boras.se
- e-post, visselblas@boras.se
- brev till Borås Stad märkt: Visselblås, CKS, Stadsledningskansliet, 501 80 Borås
- särskilt telefonnummer, 033-35 70 85 och
- om det begärs finns möjlighet till ett fysiskt möte.

Efter att en rapportering tagits emot och registrerats inleds ett uppföljningsärende med det huvudsakliga syftet att bedöma riktigheten i de påståenden som förts fram. Ärendet kan exempelvis resultera i en polisanmälan, att det läggs ned eller att uppgifter om de utredda påståendena överlämnas till annan enhet för fortsatta åtgärder.

Den rapporterade personen ska få en bekräftelse på att rapporten är mottagen inom sju dagar från mottagandet av rapporten, under förutsättning att den rapporterade personen går att identifiera och att denne inte avsagt sig bekräftelse. Under samma förutsättningar ska den rapporterade personen inom högst tre månader få återkoppling om åtgärder som vidtagits på grund av rapporteringen.

Blir en anmälan offentlig?

En anmälan till visselblåsarfunktionen blir normalt sett en allmän handling. Om det inte finns en tillämplig sekretessbestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen blir handlingen offentlig.

I och med nya visselblåsarlagen har ändringar gjorts i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, som innebär ett starkare skydd både för den som rapporterar och andra enskilda personer i ärendet.

Enligt OSL gäller sekretess för ärenden om uppföljning och åtgärder med anledning av rapporter som kommit till kommunen i en *intern rapporteringskanal*.

1. för uppgift genom vilken den rapporterande personen kan identifieras
2. för uppgift genom vilken en annan enskild kan identifieras, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men

Sekretess för uppgift som avses i punkt 2 gäller också om det kan antas att syftet med uppföljningen eller åtgärderna motverkas om uppgiften röjs.

Motsvarande bestämmelse finns för *extern rapporteringskanal*.

Sekretess gäller också hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs.

Ovanstående innebär att en skadebedömning görs i det enskilda fallet och Borås Stad kan inte garantera att en uppgiftslämnare förblir anonym i alla lägen.

Uppföljning och kontroll av visselblåsarfunktionen

Antal inkomna ärenden samt beslut redovisas till Kommunstyrelsen var tredje månad.

BORÅS
STAD

Postadress 501 80 Borås **Besöksadress** Stadshuset, Kungsgatan 55
Telefon 033-35 70 00 **e-post** boras.stad@boras.se **Webbplats** boras.se